

УДК 781.7:78.072(477.65)Керімова

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2021.16.249642>

Олександр Терещенко

<https://orcid.org/0000-0001-9649-1227>

Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського
вул. Архітектора Городецького, 1-3/11, 01001 Київ, Україна
Кропивницький музей музичної культури імені К. Шимановського
вул. Віктора Чміленка, 65, 25006 Кропивницький, Україна
тел. +380 98 211-8257, e-mail: pan.terrrr@gmail.com

Збирацький доробок Ніни Керімової

Описано й схарактеризовано збирацьку роботу фольклористки Ніни Керімової, здійснювану нею в Кіровоградській області наприкінці 1980-х та в першій половині 1990-х років. За десять років записувачка фахово задокументувала загалом майже 7000 одиниць музично-етнографічної інформації з 82 населених пунктів. Зазначено й аргументовано високу наукову цінність зібраних матеріалів, які є ваговою складовою всього масиву записів, здійснених у регіоні від кінця XIX ст. донині.

Ключові слова: документування музичного фольклору, Кіровоградська область, збирацька діяльність Ніни Керімової.

Останні два десятиліття XX ст. в українській фольклористиці/етномузикології ознаменувалися зокрема суттєвою активізацією т. зв. польової роботи (документування фактів традиційної народномузичної культури в терені від її носіїв) та якісним оновленням відповідних методик і засобів. Кількісно ж фахово зафіксований інформаційний масив за останні 40 років збільшився на порядки, що піднімає фактичне (джерельне) знання про національний музичний фольклор на принципово новий рівень.

Здається, сьогодні можна говорити, що ґрунтовного систематичного вивчення дістали (десь різною мірою) більшість українських земель. Щоправда, у логістично доступніших чи, так би мовити, «знакових» регіонах працювали десятки дослідників та серйозні державні установи, натомість у деяких інших – лічені одиниці ентузіастів. До таких регіонів-«невдах» належала й Кіровоградська область, яка обіймає досить пізно заселені землі т. зв. передстепового й степового Правобережжя та (частково) Східного Поділля – і яка майже до кінця XX ст. була досить бідно представлена на етномузичній мапі України (див. про це далі).

Нині ж цей регіон либонь входить до переліку доволі якісно обстежених – це сталося головню зусиллями О. Мурзиної, Н. Керімової, О. та Н. Терещенків, С. Постольникова: спільним результатом їхньої польової роботи в регіоні постає 20-тисячний аудіоархів, з якого майже третина записів належить кіровоградській фольклористці Ніни Керімової. Саме її збирацькій діяльності та збирацькому доробку й присвячується ця стаття. (Проте, позиції, що стосуються статистичного опису аудіофонду Н. Керімової та «профільної» характеристики регіону, є водночас кроком до

цілісного опису всього цього сукупного регіонального архіву.)

Головною **метою** нашої статті є узагальнення та введення до наукового обігу відомостей про характер і результати збирацької діяльності Ніни Керімової – що ці дані, структуровані, концентровані й формалізовані, уможливають включення матеріалів з її архіву до загальноукраїнського етномузичного й етномузикологічного інформаційного поля. Відповідно, перелік поточних **завдань** є такий:

- окреслити обсяги польового фоноархіву Н. Керімової, деталізувавши його зміст щодо географії записів, культуро-жанрового наповнення, кількості інформантів та їхнього віку¹;

- охарактеризувати збирацький доробок Н. Керімової (а) як окрему «герметичну» колекцію-архів, (б) як вагову складову сукупного масиву записів, здійснених у регіоні та (в) у контексті результативно сформованого на сьогодні цілісного уявлення про традиційну етномузичну культуру регіону;

- дати оцінку фахового рівня виконаної роботи та міри наукової цінності призьбраного матеріалу; зрештою – скласти збирачці шану за її багаторічну подвижницьку працю.

Методи й підходи, комплексно застосовані у статті: фактографічний та фактологічний, статистичний, аналітичний, зрештою синтетичний (який виявляє взаємозв'язки й взаємну обумовленість описуваних та аналізованих елементів цілісної системи).

¹ Віковий чинник важливий, бо доволі жорстко корелює зі змістом польових матеріалів, здобутих у регіоні, де традиція згасає чи майже згасла (див. про це детальніше у примітці до Таблиці 2).

Апробація й актуалізація теми

Автор цієї статті протягом останніх років активно популяризує збирацьку діяльність Н. Керімової, виступивши з доповідями відповідного змісту на кількох наукових та науково-практичних конференціях², широко залучає її записи до етномузичних видань (див. про це далі).

Підсумкові чи й «поточні» огляди результатів збирацької діяльності певного фольклориста час від часу з'являються в етномузикологічних виданнях – і це передовсім стосується записувачів-ентузіастів, однаків, хто працював самостійно, з власної ініціативи, не будучи співробітником того чи іншого «уповноваженого» закладу; нерідко (але не завжди) такі збирачі є в цій справі аматорами, нефахівцями. Інколи подібні огляди-звіти робить сам власник архіву (як-от: Зборовський, 1995), але не раз – з тих чи інших причин – це може бути й стороння особа-спеціаліст. До прикладу наведемо хоча би доповідь та відповідну публікацію Ліни Добрянської (1992), присвячену волинському збирачеві Олексі Ошуркевичу.

Поточні (станом на травень 1995) відомості щодо збирацької діяльності Н. Керімової містить реферат доповіді О. Терещенка «Записи музичного фольклору на Кіровоградщині» (1996). Проте, як виявила перевірка, наведені там цифри (надані авторомі самою збирачкою на його прохання) здебільшого суттєво менші від правдивих: найімовірніше, було враховано лише матеріали з аудіокасет і фатально забуто про всі записи на бобінах.

Завершуючи преамбулу: наукова й культурна цінність і вага здобутих Н. Керімовою матеріалів тим більша, коли зважати на (а) малодослідженість (а власне, недослідженість) означеної території – майже повну відсутність документальних аудіозаписів передстепового й степового фольклору в науковому обігу до кінця ХХ ст., (б) об'єктивно гірший стан самих етномузичних традицій пізнішого формування (якими є більшість передстепових та всі степові) порівняно з автохтонними (бо, ясно, у відкритіших, більшою мірою інтегрованих і від того менш консервативних пізніших фольклорних середовищах процеси згасання чи то суттєвого осучаснення традиції відбуваються активніше й швидше) та (в) високий фаховий рівень* проведеної польової роботи (див. про це далі).

* Зрозуміло, цікавість становлять будь-які, навіть відверто дилетантські спроби фіксації музичного фольклору – втім, останні, через їхню поверховість, несистемність та закономірну не увагу до власне етномузикологічних аспектів – частіше й

більше цінні в сенсі документування різного роду суміжних з фольклором соціокультурних явищ; зразки кореневої народномузичної культури складають серед таких записів відчутно менший відсоток, а самі такі записи можуть використовуватися в науці про традиційну етнічну музику лише за їхнього суворого критичного перегляду – та й те радше як допоміжні.

Уважаємо доцільним подати тут **короткий екскурс в історію збирання** музичного фольклору в означеному регіоні.

Як уже мовилося, до кінця 1980-х років, правобережна передстепова смуга, що згрубого відповідає території сучасної Кіровоградської області, була дуже мало представлена на етномузичній мапі України; брак уваги фольклористів до цієї території либонь частково пояснюється її порівняно пізнім заселенням, яке припадає на XVII–XVIII століття.

Ось майже вичерпний перелік тих, хто долучився до запису музичного фольклору передстепової й степової зони в дорадянський та радянський час, а рівно ж їхніх здобутків на цій ниві.

- Одиничні нотні записи М. Лисенка з м. Бобринця та пісні, записані корифеями чи від корифеїв українського театру тим же Лисенком і Софією Тобілевич (1982).

- Три сотні українських пісень Андрія Коношенка (1900, 1908, 1909; 1906) та «Збірничок» О. Хведоровича (1895, перевид. 1903), де більшість творів походить саме з Херсонської губ. (Терещенко, Полячок, 2012).

- Показово: у збірнику К. Квітки (1922), що охоплює всі етнічні українські землі – серед 743 зразків лише один (!) з Херсонщини³, іще сім – з Надтясминня (Чигиринського повіту Київської губернії).

- Фонографування передстепового музичного фольклору правдоподібно веде лік від 1930 року, проте перші вцілілі (принаймні доступні) звукові записи датуються хіба 1935-м, коли Тимофієм Онопою в Києві був організований запис співу чотирьох колгоспниць його рідної Кам'янки⁴, три пісні (лірична, жартівлива й «журна» весільна) навіть видано й перевидано на грамплатівках того часу (див., наприкл., Гирющенко та ін., 1935). Відомо також про фонографічні записи Григорія Нудьги на батьківщині Івана Гончара у с. Лип'янка⁵, 1937 (Довгалюк, 2016).

- Упродовж трьох післявоєнних десятиліть у регіоні періодично працювали фольклорні експедиції Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Рильського

² IV Міжнародна науково-практична конференція «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» (Київ, НМАУ ім. П. Чайковського, онлайн, 5–7 листопада 2020); XIV літературно-краєзнавчі Куценківські читання (Кропивницький, 15–16 лютого 2021).

³ С. Карлівка, Лисаветградського повіту, нині Кіровоградської обл.

⁴ Донедавна – районний центр Черкаської обл.

⁵ Нині Шполянського р-ну Черкаської обл, на кордоні з Кіровоградською.

(той же Т. Онопа, О. Правдюк, П. Барановський та ін.), записавши в сумі за весь цей період (1948–1983) лише близько 400 од. звукових матеріалів⁶, які, втім, представляють переважно південну Черкащину (записи з Кіровоградської обл. та суміжних з нею теренів Дніпропетровщини й Миколаївщини рахуються на десятки).

Стартом і першою інтенційною спробою систематичного обстеження регіону либонь слід вважати діяльність Григорія Шевчука на початку 1980-х. Матеріали збирача охоплюють 12 районів області – утім, на превеликий жаль, вони лишилися тільки в нотаціях⁷, бо жодна з 20 його аудіокасет не збереглася.

У 1987–1988 роках в Олександрівському р-ні Кіровоградської обл. плідно працювала О. І. Мурзина (на чолі експедицій Київської консерваторії (далі – КДК)), записавши загалом понад 1000 творів; саме в тих експедиціях розпочинала свій збирацький шлях Кіровоградщиною Ніна Керімова, на той момент випускниця консерваторії.

На початку 1990-х до справи долучилися Олександр і Наталя Терещенки⁸, а згодом також їхні учні – загальний регіональний етномузичний аудіоархів, згромаджений спільними зусиллями на сьогодні сягає 20 тис. од. і перевищує 600 годин записів з понад 200 нас. пунктів.

Наведемо деякі біографічні відомості про Н. Керімову, трохи ширші за суху анкету.

Ніна Володимирівна Керімова народилася 1962 року у Красноярську, у Сибіру, куди її батьки, самі родом з України, поїхали працювати за розподілом. Зауважимо: бабуня Ніни, Ганна Андріївна Живага⁹ – родом з Кіровоградської обл., з хутора Оброшного поблизу Великої Виски; «а в Олено-Косогорівці (нині Кіровоградського р-ну – О. Т.) жив брат діда Левка Живаги, Семен Живага, з родиною»¹⁰. Тож збирачка обстежувала саме той регіон, звідки походить корінням. Ба більше: як видно з географії експедицій, спеціальну увагу приділено місцевостям навколо «родинних» сіл¹¹.

⁶ Принаймні стільки їх є на обліку в оцифрованому аудіоархіві ІМФЕ; відповідні реєстри оприлюднено О. Вовком у рамках конференції «Слов'янська мелогеографія» (НМАУ, Київ, 2016).

⁷ Наявні чотири великі нотні зошити з чистовиками 400 пісень.

⁸ Тоді обоє були студентами Санкт-Петербурзької консерваторії. Із вдячністю зазначу, що знайомство з кількарічними польовими здобутками Н. Керімової суттєво допомогло авторові цих рядків на старті його власної експедиційної роботи в регіоні.

⁹ 1904 р. н.; з нею, її сестрою (1915) та іншими старшими родичами протягом 1989–1990 років проведено загалом сім сеансів запису.

¹⁰ З електронного листа Н. Керімової до автора, 2020.

¹¹ Див. статистику записів з Маловисківського, Новоукраїнського, Новомиргородського та Кіровоградського районів.

1975 року через поганий екологічний стан на Снісеї та постійні хвороби дочки Керімови повернулися до України – до м. Жовті Води біля Кривого Рогу (проте, сумнівно, що тамтешня екологічна ситуація хоч трохи ліпша).

Ніна Керімова 1982 року закінчила Дніпропетровське музичне училище як теоретик та 1987 – Київську консерваторію як музикознавець, захистивши диплом про інтонаційні кризи на прикладі симфоній Густава Малера, до того ж отримала додаткову спеціалізацію органістки.

Упродовж навчання в консерваторії щороку (починаючи з 1983-го) брала участь у фольклорних експедиціях, де засвоїла на практиці методи польової роботи та сформувала відповідні збирацькі переваги.

З 1987 почала працювати на музично-педагогічному факультеті Кіровоградського державного педагогічного інституту (далі КДПІ), тоді ж розпочинається її експедиційна робота в області. У перші роки їздила головню зі студентами КДПІ, найбільше – з учасниками створеного нею фольклорного гурту «Гілка» (Оленою Долінкою, Андрієм Гусевим, Оленою Чекановою, Анною Бородіною), а також із кількома викладачами Кіровоградського музичного училища (Оленою Панічевою, Світлою Концедоловою, Олександром Полячком).

Автор цих рядків особисто мав із записувачкою лиш одну спільну триденну експедицію (1992)¹², надалі задля ефективнішого використання збирацького ресурсу кожен концентрувався на «своїх» базових теренах.

Перші експедиції відбувалися за фінансової підтримки Кіровоградської музичної спілки, очолюваної Володимиром Вороною; за ці ж гроші був куплений бобінний магнітофон «Нота». Але в подальшому записувачка подорожувала своїм коштом.

Протягом 1992–1996 років Ніна навчалася в аспірантурі ІМФЕ, її науковим керівником була Софія Йосипівна Грица.

Наприкінці 1996 року Н. Керімова через перенесену хворобу була змушена припинити поїздки селами¹³. Отже, призбираний нею за десять років матеріал став, як це пізніше з'ясувалося, викінченою герметичною колекцією.

2000 року переїхала до Німеччини, де мешкає й дотепер; основною формою її діяльності весь цей час є гра на органі та робота в сфері дитячої музичної освіти. Від'їжджаючи, передала весь свій польовий архів (аудіокасети¹⁴, бобіни, фотоплівки, польові щоденники, рукописи й

¹² До сіл Оксанина й Вишнопіль відповідно Уманського й Тальнівського р-нів Черкаської обл.

¹³ Бо мала дотримуватися жорсткої дієти – що, ясно, є неможливим у польових умовах.

¹⁴ Окрім 16 вибраних, які узяла з собою і які було пізніше оцифровано її чоловіком Манфредом Хюфнером.

машинописи реєстрів) особисто О. Терещенку, авторові цих рядків. Відтоді саме він опікується долею її матеріалів, оцифрувавши й долучивши їх до загального електронного архіву, згромадженого головно зусиллями подружжя Терещенків та їхніх учнів і молодших колег С. Постольнікова, А. Філатової, І. Барамби, О. Вовка та ін.

Оригінали польових записів Н. Керімової (фізичні носії інформації – аудіокасети й бобіни), а також нечисленні експедиційні фотоплівки й понині зберігаються вдома в О. Терещенка – проте вже отримано згоду збирачки щодо їхньої передачі до фондів Кропивницького музею музичної культури ім. К. Шимановського.

Найзагальніша статистика щодо збирацької роботи Н. Керімової виглядає наступним чином:

- За 10 років (1987–1996) відбувся 61 експедиційний виїзд (135 днів роботи в терені¹⁵).
- Збирачкою фактично відвідано 55 нас. пунктів (15 з яких – неодноразово).
- Загалом проведено 374 сеанси запису, це – понад 200 годин звучання на 139 аудіокасетах¹⁶, 39 бобінах, 2 DAT-касетах та одній відеокасеті.
- Інформація охоплює 76 сіл з 22 районів регіону (враховуючи роботу з локальними та внутрішньорегіональними переселенцями – зокрема й записи, здійснені безпосередньо в обласному центрі, де відбулося загалом 40 сеансів з уродженцями дев'яти сіл).
- Загальна кількість опитаних (записаних на плівку¹⁷) респондентів перевищує 550 осіб¹⁸ (детальніше див. у коментарі до Таблиці 2). Майже 70% з них – старше 1930 року, ще близько 20% – 1930-х р. н.
- Загальна кількість записів у архіві становить **6998** одиниць, з них 6946 власне польові та ще 52 од. студійні. Останні здійснено 1990 року, під час організованого Н. Керімовою та УКСП «Кобза» виїзду народних виконавців сіл Липняжка та Розумівка до Києва; частину тих матеріалів видано згодом як альбом «Вітер Степовий – Пісні Вольниці Запорозької» (1997).

¹⁵ Тут – без урахування 40 сеансів, здійснених в обласному центрі, див. про це далі.

¹⁶ З яких 128 – польові, ще три – перші копії студійних записів, організованих збирачкою з УКСП «Кобза», див. про це далі.

¹⁷ В абсолютній більшості це були класичні експедиційні опитування-сеанси; є також записи, здійснені під час реального весілля та – геть одиничні, різної цінності – з т. зв. «фольклорних свят».

¹⁸ Зрозуміло, що не раз одні й ті самі люди (як правило найобізнаніші у місцевій традиції) брали участь у кількох сеансах впродовж однієї чи й кількох експедицій. Точну кількість інформантів визначити не видається можливим, бо в паспортах до деяких принагідних записів зазначено «та інші», «гурт жінок» чи, приміром, «свашки з боку молодого».

Серед польових окремим рядком винесемо цифрові записи, здійснені 1992 року в терені¹⁹ з бельгійським фахівцем Убером Боонé (Hubert Boone), вибрані зразки з яких було невдовзі видано в Європі на CD («Musiques Traditionnelles d'Ukraine». Belgium, 1993).

Довершують картину документальні телепередачі, зняті «в полі» та в студії за ініціативи та за участю Н. Керімової Кіровоградським обласним телебаченням²⁰.

Статистику щодо змісту здобутих матеріалів (зокрема, за жанровими циклами) див. у Таблиці 1.

Перші польові записи, здійснені Н. Керімовою на Кіровоградщині, походять з Олександрівського р-ну, який є частиною географічного й етнографічного **Надтясминня**. Це відбулося влітку 1987, у складі експедиції Київської консерваторії під орудою О. І. Мурзиної. Більшу частину тодішнього здобутку становлять матеріали з с. Розумівки, яке записувачка продовжувала навідувати кілька наступних років. (Пом'янемо в дужках майже анекдотичну ситуацію, що 1988 року в с. Стара Осота експедиція КДП цілком випадково зіткнулася з експедицією КДК; один із сеансів²¹ навіть зафіксовано паралельно на два магнітофони).

Записи Н. Керімової з Олександрівського р-ну наче й нечисленні (чотири села, 501 од.), проте вельми «концентровані», бо це не раз якісні співочі ансамблі (гурти) старожилів (с. Стара Осота, с. Розумівка – у різних складах: кількісно – від дуетів чи тріо до ланки; за віком – від старших до найстарших). Підкреслимо, йдеться про записи кінця 80-х, які, разом із здобутком О. Мурзиної в цих же селах, складають окрему тематичну колекцію.

Далі, протягом 1990-х, у Надтясминні багато працювали подружжя Терещенків, а на початку 2000-х років естафету підхопили їхні учні (знані у фольклористичних колах як гурт «Гуляйгород» і очолювані в цій справі С. Постольніковим): спільними зусиллями всіх названих збирачів тут обстежено понад 50 сіл²², що така увага закономірно пояснюється загалом ліпшою збереженістю й більшою розмаїтістю музичного фольклору Надтясминня порівняно з південнішими традиціями.

¹⁹ С. Нова Прага Олександрійського р-ну; с. Кам'януватка Новомиргородського р-ну – загалом 64 од.

²⁰ Про народного скрипача Василя Кравченка з с. Кам'януватка Новомиргородського р-ну, про гурт «Калина» БК с. Станіславівки з Новоархангельщини тощо.

²¹ Ці та інші записи того непересічного гурту належало би, власне, видати на окремому CD – який, поза сумнівом, прикрасив би золоту українську етноколекцію.

²² Олександрівський, Кам'янський, Чигиринський, Світловодський р-ни; див. також дипломну роботу А. Філатової (2005).

Методи польової роботи, збирацькі преференції

Пріоритетним у польовій роботі Н. Керімової був власне етномузикологічний підхід: вона прагнула якнайповніше з'ясувати жанрове й музично-типологічне наповнення традицій і традиційний репертуар (хоча й етнографічний контекст завжди фіксувався у достатньому обсязі).

Головну увагу збирачка приділяла **народновокальній** традиції. Інструменталісти (скрипка, гармошка, мандоліна, гітара, балалайка – по одинці та в складі музик) записувалися радше за вдалого збігу обставин («траплялися» принагідно), аніж розшукувалися прицільно. Пояснення цьому либонь у тім, що в регіоні панує (принаймні переважає) пізній – часто напливовий – шар інструментальної музики.

З огляду на динаміку заселення регіону у XVII–XVIII ст. збирачка концентрувала увагу зокрема на північній Кіровоградщині: ця смуга ще має історичну назву Нова Сербія, тягнеться від Синюхи до Дніпра і заселялася дещо раніше, порівняно з південнішими – степовими – районами. Однією з дослідницьких концепцій-планів збирачки було пройти всіма двадцятьма новосербськими поселеннями-сотнями та з'ясувати, чи має тамтешній фольклор певні риси, що би якимось корелювали з часом і способом заселення. (Відповідь виявилася доволі очікуваною: Нова Сербія, звісно, **не утворює єдиної музично-етнографічної** зони, але об'єднує в межах Передстепового Правобережжя цілком самобутні сегменти – північне Надвісся й південне Надтясминня; що ж до надхарактерного спільного «солдатського» репертуару, то він узагалі пізніший і радше стосується часу військових поселень).

Н. Керімова працювала й «слідами попередників»: зокрема роботу усміт Нова Прага Олександрійського р-ну можна розглядати як проведену слідами І. Бессараби (див.: Бессараба, 1916).

Перші польові записи здійснювалися на портативний магнітофон «Весна», згодом – на бобінний (котушечний) репортер Р-6 та касетний Р-7 (який брала «по знайомству» на кіровоградському радіо), а з 1994 року – на касетний рекордер Sony-Professoinal, куплений в Бельгії, де Ніна супроводжувала запрошений туди фольклорний гурт будинку культури смт Нова Прага.

Для фіксації багатоголосся під час сольних сеансів збирачка не раз вдавалася до т. зв. комбінованого запису, використовуючи одночасно два магнітофони.

Супровідні (вельми деталізовані) реєстри до аудіозаписів складалися й друкувалися на машинці **одразу** по приїзді додому. Натомість, нечисленні фотоматеріали, на жаль, не описані²³.

²³ На футлярах чотирьох наявних фотоплівки вказано рік зйомки та село, де її було здійснено, інших відомостей немає. Після оцифрування (найближчим часом) матеріали плануються надіслати Н. Керімовій для опису.

Фольклористка завжди відповідально підходила до вибору респондентів, по змозі намагаючись залучати місцевих старожилів – бо ті, ясно, репрезентують традицію у повнішому й «чистішому» вигляді, не викривленому (чи, принаймні, не настільки викривленому) радянським соціокультурним впливом. Найстарші з інформантів були 1896, 1895 та (!) 1891 років народження (далі – р.н.)²⁴; з виконавцями 1900-х р. н. відбулися десятки зустрічей. Серед гуртів віддавала перевагу родинним чи сусідським (хоча записувала і клубні – передусім ті, що культивували традиційний репертуар та манеру²⁵).

Найуживанішою і найдоречнішою в малодосліджених регіонах (принаймні на початковому етапі їхнього обстеження) хіба вважається розвідувальна методика, застосовувана з метою охопити якнайбільше районів і бодай у першому наближенні прояснити загальну картину. Але дослідниця дотримувалася принципово іншого підходу: усвідомлюючи обмежені можливості збирача-одинака – не прагнула одразу «осягнути неосяжне», не розпорошувалася на зондування великих обширів, а надавала перевагу негайному ретельнішому обстеженню певної, щойно розвіданої локальної зони. Збирачка не раз вдавалася до повторних експедицій, виявляючи нових і нових виконавців в уже ніби й пройденому селі – або рухаючись до сусіднього, найближчого села, поступово розширюючи досліджену ділянку, окреслюючи виявлений осередок.

Таких осередків-кущів – більш-менш єдиних в етномузичному плані зон, прицільно обстежуваних збирачкою – є кілька (див. Карти-схеми 1, 2).

Надтясминня (якому вже було присвячено кілька абзаців вище) представлено переважно записами зі згадуваних Розумівки й Старої Осоти, а рівно й переселенців із затоплених наприкінці 1950-х Кременчуцьким водосховищем сіл Чигиринського й колишнього Новогеоргіївського р-нів.

Ще одна уважно обстежувана територія, зовсім компактна – найпівденніші околиці історичної **Уманщини** – північний захід Новоархангельського р-ну та приграничні черкаські села. Робота в цій місцевості стала продовженням теми, розпочатої експедиціями Київської консерваторії середини 1980-х на західну (подільську) Черкащину. Тут у семи селах упродовж 1989–1992 років відбулося 85 (!) сеансів;

²⁴ Тут, однак, слід зважати й на те, що фізичний стан дуже літньої людини закономірно відбивається на способі її співу, часом і унеможливаючи повноцінне відтворення пісенного матеріалу.

²⁵ Це, зокрема, не раз дає можливість порівнювати «паралельні» версії одного й того твору, співаного традиційним гуртом та клубним ансамблем, орієнтованим на сценічні виступи. Або одними й тими виконавцями – у хаті та на сцені.

з одного лиш с. Нерубайка є понад півтисячі записів, а з усього куща – понад півтори тисячі²⁶.

Але чи не найбільшої уваги дістало **Надвися** (згрубшого Новомиргородський та Маловисківський р-ни та прилеглі терени Кіровоградського²⁷), тут протягом 1992–1996 років відвідано понад 30 сіл (точну цифру називати либонь недоречно через розмитість кордонів зони)²⁸. Примітно: ретельно досліджена Новомиргородщина ніби з'єднає названі вище осередки (контрастні Уманщину й Надтясминня), заповнює простір між ними – в результаті постає безперервна «етноінформаційна» смуга, надзвичайно цікава в сенсі вивчення перехідних традицій.

У ці ж роки було охоплено й терени, розташовані південніше означеної смуги – **степовий** Новоукраїнський та зону **Приінгулля** (центральна Кіровоградщина).

Кілька виїздів до **найпівденніших** (також приінгульських) районів Кіровоградської обл. на початку 90-х не принесли яскравих відкриттів – і в подальшому робота там не велася.

Нечисленими, але вельми цінними є записи від мешканців навколишніх сіл міста **Жовті Води**. Ці матеріали доповнюють картину дослідженої автором статті надпотужної ліричної традиції, виявленої на лівому березі р. Інгулець у Петрівському р-ні.

Н. Керімова практикувала рекордування фольклору й безпосередньо в обласному центрі – від людей, що переїхали з сіл. Тут, серед іншого, слід назвати непересічне сімейне тріо²⁹ з с. Сасівки Компаніївського р-ну та – окремим рядком – Анастасію Костянтинівну Романюк, 1909 р. н. з Інгуло-Кам'янки Новгородківського р-ну, з якою впродовж 1990–1993 років відбулося 23 сеанси: 11 сольних (зокрема й з використанням комбінованого методу запису багатоголосся за допомогою двох магнітофонів) та 12 гуртових, за участю родичів співачки – загалом 284 од. зап.

Переселенці серед респондентів Н. Керімової становлять близько 10% – але це передусім «ближні» (локальні³⁰, менше внутрішньорегіональні) мігранти – загалом 60 осіб (з них дев'ять – із затоплених наприкінці 1950-х

Кременчуцьким водосховищем сіл Чигиринського й Новогеоргіївського р-нів³¹).

Кількість міжрегіональних мігрантів («дальні» переселенці) не перевищує 20 осіб. Типовою є ситуація, коли один-два виконавці інорегіонального походження долучалися до «молодших» місцевих гуртів – своїх ровесників, основу репертуару яких складала позаобрядові пісні пізнішого шару. Під час таких сеансів по змозі фіксувалися й твори з рідимої місцевості переселенців, виконані ними окремо від решти співаків (і це, до речі, неабияк утруднює підрахунок статистики³²). Ба більше: крім матеріалу різної (але все ж однозначної) локалізації на таких збірних сеансах траплялося записати ситуативні чи й вже сталі «химери», де в межах одного твору поєднуються різнорегіональні риси; у таких випадках ліпшим з компромісів видається формально атрибутувати їх за місцем запису.

За доцільності з інформантами-переселенцями влаштовувалися спеціальні сеанси – сольні чи ансамблеві (коли мають місце т. зв. «компактні» чи родинні переселення; див. відомості наприкінці Таблиці 1).

Зауважимо: південніше обласного центра відсоток інформантів-переселенців відчутно більший, порівняно зі смугою кіровоградсько-черкаського пограниччя, де абсолютна більшість респондентів були місцеві. Простежується й тенденція, що в центральних районах області переселенці легше й глибше вливаються до місцевої громади, інкорпуються нею, натомість у північніших районах значно рідше утворюють з «автохтонами» спільні гурти для співу.

Усі магнітофонні записи збирачки **оцифровано**³³. До всіх записів складено деталізовані електронні реєстри та посеансна таблиця-путівник. Машинописні реєстри збирачки відскановано, вони зберігаються у вигляді графічних файлів задля можливої зв'язки й уточнення відомостей.

²⁶ Утім, в жодному іншому локусі кіровоградського Поділля дослідниця не працювала, ці терени обстежувалися вже її наступниками.

²⁷ Та схід Новоархангельського р-ну, який, утім, не було охоплено експедиціями фольклористики.

²⁸ Ці здобуті в Надвиссі матеріали, мабуть, є сенс вивчати вкупі з тими, що записані в черкаському сегменті субрегіону впродовж 2000-х та 2010-х років Галиною Пшенічкіною (Качор).

²⁹ Брата й двох сестер на прізвище Маяк.

³⁰ Як-от жінки, хто вийшли заміж десь неподалік, або люди, звезені з неперспективних і тому «розораних» сіл до найближчих околиць у межах колгоспу.

³¹ Тема переселенців-«затоплених» дістала якнайсерйознішої уваги в теренових дослідженнях молодих збирачів-кіровоградців на початку 2000-х, що за результатами цих досліджень на кафедрі фольклористики НМАУ захищено дипломну роботу (О. Вовк, 2006).

³² У разі, коли нарізно від «тутешніх» такими інформантами виконувався традиційний матеріал з їхньої рідимої місцевості – це виносить до окремого рядка Таблиці (за місцем народження респондента). Випадки ж, коли мігранти долучаються до виконання місцевого чи загальновідомого репертуару, спеціально в Таблиці не зазначаються.

³³ Переважна більшість – автором цих рядків, а також Ольгою Карапатою (21 вибрана касета, передана збирачкою культурно-мистецькій агенції «АртВелес») та Манфредом Хюфнером, чоловіком Ніни (16 касет).

Нумерація матеріалів у архіві Н. Керімової – як, зрештою, і в усіх архівах того часу, «покасетна»: кожна одиниця збереження кодується послідовністю номеру фізичного носія та порядкового номеру запису на ньому. В електронній версії архіву паралельно впроваджено посеансну форму реєстрації, коли унікальним кодом сеансу виступає його дата в поєднанні з порядковим номером (напр.: 19870523_2.17 – 17-й трек на другому за ліком сеансі 23.05.1987).

Жорсткі диски (HDD) з повною електронною версією архіву зберігаються в автора статті (два несинхронізовані дублі); копію (у робочому впорядкуванні 2016 року) передано записувачці. Частина матеріалів завантажено у віртуальну «хмару».

Щодо публікації матеріалів з фонду Н. Керімової, то, крім вже названих (Бооне, Шевчук, 1993; Керімова, 1997), зазначимо, що вибрані автором цієї статті зразки включено до наддніпрянського (Наддніпрянина, 2017) й подільського (Поділля, 2017) компакт-дисків проєкту культурно-мистецької агенції ArtVeles «Берви. Моя Україна». Десятки пісень з архіву Н. Керімової транскрибовані автором статті й увійшли до кількох етномузичних збірок³⁴ та аудіододатків до них.

У середині 2000-х самою збирачкою створено робочий макет нотної збірки з 60 показових зразків, які репрезентують різні жанри та локуси всього регіону – але проєкт не було доведено до кінця. Нотації, виконані авторкою та набрані О. Жарковим на комп'ютері на її замовлення, нині, на жаль, існують лише у вигляді графічних файлів, витягнутих з документа Word. Це значно ускладнює їхнє редагування, без чого вони не можуть бути опубліковані.

Насамкінець зазначимо, що ця стаття може розглядатися зокрема як перший крок у створенні можливості відкритого доступу до описуваного джерельного ресурсу засобами мережі інтернет. А також – як початок роботи з необхідного, запланованого на ближче майбутнє описання загального регіонального архіву, складовою якого є фоноархів Н. Керімової. Стаття вже містить весь науковий апарат для цього, а рівно й необхідні «контекстні» відомості щодо географічної та історичної специфіки регіону, оглядову характеристику історії документування місцевої етномузичної культури; на менших обсягах апробовано методи статистичного опису, адаптовані для матеріалів з терену пізнішого заселення.

³⁴ Зокрема, 27 чумацьких (Терещенко, 2019), 25 веснянок (2016б), 10 ліричних (2015а), 10 «мандрівних» (2013), журні весільні (2015б), меланки (2016б) та ін.

Коментар до Таблиці 1 (див. с. 36).

У Таблиці віддзеркалено не формальну географію експедицій (виїздів, відвіданих населених пунктів), а локалізацію власне етномузичного матеріалу.

Населені пункти впорядковано згідно адміністративного устрою, актуального на час експедицій – тоді Кіровоградська область поділялася на 21 район (з 2020 року районів є лише чотири). Попри штучність того радянського поділу та, здебільшого, його невідповідність субрегіональним та локальним етнокультурним кордонам, дрібніша розбивка матеріалів є інформативнішою для унаочнення й деталізації географії архіву, описуваного в табличний спосіб.

Матеріали розділено за приналежністю до відповідних народномузичних культур (НМК) або жанрових циклів (ЖЦ), що об'єднали в собі такі різновиди / групи:

Зимовий жанровий цикл:

- колядки, щедрівки (зокрема й підліткові / дитячі);
- «Коза», «Меланка»; посівальні;
- коляди та щедри: більшою чи меншою мірою фольклоризовані різдвяні й новорічні канти, а рівно й псалми з сюжетом *Stabat Mater*, приурочені до зимових свят. (Уміщуємо це тут, а не у колонці «Напливові», бо абсолютна більшість таких творів мають вже доволі довге фольклорне життя й стали невід'ємною складовою місцевих традицій, ба більше – одним з їхніх маркерів, див. *Примітку*);
- речитативи на масляну.

Весняний жанровий цикл:

- веснянки, танкі (на Поділлі – т. зв. «постові», «володар»),
- речитативи на вербну неділю; великодні христування;

Літній жанровий цикл:

- петрівки, купайло; обжинкові³⁵ (у таблиці кількість обжинкових за їхньої спорадичної наявності виокремлено в дужках).

Поховальний жанровий цикл:

- голосіння;
- поховальні й поминальні псалми (окрім силабо-тонічних, див. *Примітку*)

³⁵ Обжинкові звично відносимо до літнього ЖЦ, а не до трудових, як це роблять представники львівської школи. Аргументи тут такі: 1. Обжинкові пісні є сезонними – подібно, приміром, до веснянок. 2. Очевидним є обрядовий контекст жнивних пісень (ритуальні дії зі снопом, з хазяїном/«прикажчиком» чи й головою колгоспу, ритуальна трапеза-частування), тож «жнива» слід би зараховувати до *сезонних трудових* обрядів, натомість веснянки – до *сезонних дозвільних чи ігрових* пісень, що мають обрядове начало хіба «в анамнезі». Утім, останні ніби беззаперечно такі є складовою відповідного «весняного» ЖЦ.

Звичайний жанровий цикл (тут – питомі позаобрядові твори, виконувані дорослими, крім тих, що адресовані дітям):

- балади, ліричні – соціальні й побутові (зокрема й місцева пізня лірика);
- бесідні (т. зв. «жартівливі»³⁶) й застільні пісні; приспівки;

Дитяча НМК: колискові, забавлянки³⁷;

Напливова НМК: запозичені місцевою традицією твори іноетнічного, іно регіонального, інокультурного (зокрема писемного³⁸) походження;

У колонці «Інше»: етнографічна інформація, позамузична (поетична) народна творчість.

Примітка:

*Псалми в досліджуваному регіоні майже ніколи не виконуються без прив'язки до певної обставини й бувають поховальні, поминальні, приурочені до Великого посту чи зимових свят (здебільшого різдвяні). Усі псалми, строго кажучи, слід би зараховувати до напливових творів, бо ж первинно вони запозичені селянським фольклором з писемної чи, як колишні лірницькі, з уснопрофесійної етномузичної культури. Утім, старші (силабічні) псалми таки компромісно віднесено до відповідних обставин виконання жанрових циклів **питомої культури** – що видається логічним для традицій порівняно пізнього формування, натомість молодші (силабо-тонічні) – до напливових. Зауважимо також, що одна й та сама псалма може в різних локальних традиціях мати різне (чи зрідка й подвійне) приурочення: до Посту чи/або до похорону (певна група сюжетів); до Посту чи/або до Різдва (інша група сюжетів).*

³⁶ Правомірним є сумнів щодо ототожнення бесідних і жартівливих пісень. Як зауважив Є. Єфремов (у листі до автора під час редагування статті), «мені не раз траплялися випадки, коли бесідними називали балади, пісні трагічного змісту (часто пізнього походження). Тобто, розвага на «бесіді» – не обов'язково суцільні веселощі». Але в описуваній тут передстеповій традиції (принаймні у другій половині ХХ ст., коли бесіда суттєво змінилася, ставши формою спільного відпочинку дорослих «круг столу») співані «на бесіді» пісні це таки переважно жартівливі, часто з характерним чергуванням співності й моторики, не раз доволі грайливого змісту.

³⁷ Дитячі й підліткові обрядові твори компромісно винесено до відповідних ЖЦ.

³⁸ Згрубшого – корпус творів з силаго-тонічним віршуванням і тональною (уявно гомофонно-гармонічною) мелодикою: народні романси, авторські (композиторські), сучасні, власні тощо. А також – деякі церковні пісенспіви (як-от різдвяний та великодній тропарі й інше).

У колонці «Кількість інформантів» ситуації, коли точну цифру вказати неможливо (приміром, частина інформантів у реєстрах зазначена як «та інші») відображено знаком «+». Тому в підсумковому рядку теж, звісно, стоїть «532+».

Відомості щодо кількісного складу збирацьких сеансів.

Із 374 збирацьких сеансів 132 були проведені з одним інформантом, 87 – з двома, 76 – з трьома, 46 – за участю 4–5 осіб, 23 – 6–8 осіб, 5 – 9–11 осіб; у 5 сеансах участь узяли клубні колективи з не зазначеною кількістю виконавців.

Таблиця 2. Статистичні відомості щодо віку інформантів

1891 р. н. –	1911–12	1921–10	1931–4	1941–11	1952–1
1 особа	1912–14	1922–14	1932–3	1942–8	1953–2
1895–1	1913–16	1923–11	1933–7	1943–3	1954–1
1900–1	1914–14	1924–23	1934–7	1944–8	1956–2
1902–1	1915–11	1925–20	1935–16	1945–4	1962–1
1904–4	1916–11	1926–23	1936–12	1946–5	1968–1
1905–5	1917–6	1927–29	1937–15	1947–2	1979–1
1906–3	1918–10	1928–18	1938–11	1948–4	1981–1
1907–3	1919–6	1929–24	1939–9	1949–2	1983–1
1908–5	1920–3	1930–20	1940–7	1950–2	1984–1
1909–8					1985–1
1910–8					

Отже, 40 з 488 врахованих тут інформантів – старші 1910 р. н.,

103 інформанти 1911–1920 р. н.,

192 інформанти 1921–1930 р. н.,

91 інформант 1931–1940 р. н.,

49 інформантів 1941–1950 р. н.,

6 інформантів 1951–1960 р. н.,

7 інформантів – молодші 1960 р. н., з них лише двоє дорослі, решта – діти дошкільного й молодшого шкільного віку (онуки й правнуки виконавців, записані на плівку принагідно).

Коментар до Таблиці 2.

Тут, ясно, враховані лише інформанти з точно зазначеним роком народження. Це загалом 488 з **532** вказаних у реєстрах конкретних осіб. Приблизний вік решти 44 співаків здебільшого зрозумілий з ремарок на кшталт «сестра / чоловік / онук³⁹ такого-то», відповідного тембру голосу на записі та змісту зафіксованого матеріалу. Загалом же кількість респондентів ще на кільканадцять осіб більша⁴⁰. Утім, ясно, це не змінює картини пропорційного співвідношення «віку / кількості» інформантів, опитаних детально.

³⁹ Записи від дітей 1980-х р. н. в абсолютній більшості становлять лише соціокультурну – не етномузичну – цікавість, позаяк виконуваний ними матеріал майже ніколи не має стосунку до традиційної етномузики.

⁴⁰ Зрідка склад гурту зазначений не повністю («... іще кілька жінок») чи не зазначений взагалі – як от у щасливих випадках принагідної фіксації реальних обрядів («... і свашки з боку молодого, прізвища яких не вказано»).

Примітка:

Ця таблиця, крім іншого, є вельми наочною щодо відбиття в сухих цифрах трагічних подій національної історії й може бути базою для окремого дослідження, яке, втім, більше лежить у соціополітичній площині, аніж власне в етномузикологічній. Впадає у вічі шокуючо мала кількість інформантів, народжених на початку 1930-х років у зіставленні з кінцем 1920-х чи другою половиною тих самих 30-х. Вочевидь, переважна кількість дітей 1931–1933 р. н. (значно більша порівняно з бодай трохи старшими) не пережили Голодомору, а менша народжуваність у 1934-му либонь пояснюється закономірним у лихоліття падінням кількості зачаття та «реалізованих» вагітностей.

Принципово подібна (але не настільки катастрофічна) ситуація спостерігається й щодо періоду 1917–1920 років. Що ж до аналогічної картини початку 1940-х – то дані з цієї таблиці не є тут вповні показовими, бо люди цього віку, як і післявоєнні діти (у масі вже представники абсолютно нової генерації) не входили до основного кола інформантів збирачки.

Очевидно: три названі кризи в ряд за три десятиліття (коли щоразу порушується природний механізм передачі традиції – передусім у дитячому й підлітковому середовищі, де раз-по-раз «пропускаються» цілі вікові групи і, відповідно, тоншає, «надривається», переривається той ланцюг – саме тоді, приміром, забулися весняні гри) вкупі з колективізацією й призвели до швидкого занепаду традиційної народномузичної культури (НМК) на досліджуваних теренах.

При чому, саме початок 30-х років став для передстепових традицій зламним – тією точкою неповернення, межею між старим й молодим «поколіннями». Люди, старші 1920 р. н. переважно є повноцінними носіями традиційної культури; великою (але не раз вже неповною) мірою це стосується й народжених у 20-ті. Представники 1930-х, за рідкісним виключенням, вже не володіють усім корпусом традиційних творів, а покоління 40-х у масі унаслідувало лише окремі елементи народномузичної культури.

У подільській зоні описаний процес відбувся десь десятима–п'ятнадцятьма роками пізніше.

Список використаної літератури і джерел

- Бессараба, І. В. (1916). *Матеріали для етнографії Херсонської губернії. Собрал І. В. Бессараба. Сборник Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук. Том ХСІV, № 4 и последний.* Петроград: Типографія Імператорської Академії Наук.
- Вовк, О. (2006). *Пісні затопленого краю: Традиційні обрядові пісні з межиріччя Дніпра та нижньої Сули. Збірник музично-етнографічних матеріалів.* (Дипломна робота). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського: Кафедра музичної фольклористики. Київ. 29 с., 99 нотацій і текстів.
- Добрянська, Ліна. (1992). Збирацький доробок О. Ошуркевича. *Третя конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель: Матеріали*, 74–83. Львів. (1992, 1–5 квітня).
- Довгалюк, І. (2016). *Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції [Текст]: монографія.* 648 с. Львів: ЛНУ імені Івана Франка.
- Зборовський, Петро. (1994). *Моя збирацька робота на Турківщині (1985-1993). П'ята конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель: Матеріали*, 61–65. Львів, (1994, 15–16 грудня).
- Конощенко, Андрій. (1900, 1908, 1909). *Українські письми зь нотами [Українські пісні з нотами]. Зібрав А. Конощенко.* [У трьох сотнях]. Одеса: Типографія Е. І. Фесенко.
- Мишанич, С. В., Мишанич, М. В. (Упоряд.). (1982). *Українські народні пісні в записах Софії Тобілевич.* Київ: АН УРСР. Ін-т мистецтвознав., фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського; Наукова думка.
- Полячок, О., Терещенко, О. (2012). Фольклористична діяльність учнів і послідовників М. Лисенка на Єлисаветградщині. *Музична україністика: сучасний вимір: Збірник наукових статей, 7 («Постать Миколи Лисенка в європейському й національному історико-культурному контексті»)*, 270–279. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського.
- Терещенко, О. (1996). *Записи музичного фольклору на Кіровоградщині. Сьома конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель: Реферати*, 37–42. Львів. (1996, 22–25 травня).
- Терещенко, О. (2004). Фольклористична діяльність Андрія Конощенка. *Культурно-освітні процеси краю у ХІХ столітті. Матеріали обласної історико-краєзнавчої конференції*, 160–167. Кіровоград.
- Терещенко, О. (2013). *Слідами мандрівних музикантів: Дослідження.* Кіровоград-Київ. 108 с.: з нот., іл.
- Терещенко, О. (2015а). *Традиційні ліричні пісні та балади з Центральної України.* Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД». 72 с.
- Терещенко, О. (2015б). Центральноукраїнський весільний мелотип з віршовою структурою V445₂ на теренах пізнішого заселення. *Проблеми етномузикології*, 10, 39–65. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Терещенко, О. (2016а). «Меланка» в Передстеповому й Степовому Правобережжі та на Східному Поділлі (порівняльна розвідка). *Проблеми етномузикології*, 11 (Слов'янська мелогеографія, 5), 28–49 + карти А8, А11. З аудіододатком (30 зразків). Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського.
- Терещенко, О. (2016б). *Веснянки передстепового Правобережжя.* 96 с. З аудіододатком (80 творів). Кропивницький: ТОВ «Імекс-ЛТД».
- Терещенко, О. (2019). *Чумацькі пісні передстепового Правобережжя.* 184 с.: з нот., іл. З аудіододатком (140 творів). Кропивницький: «Імекс-ЛТД».

- Федоров, М. С., Якуніна, В. О. (Упоряд.). (1985). *Кіровоградська область: адміністративно-територіальний устрій на 1 січня 1985 року*. Дніпропетровськ: «Промінь».
- Філатова, Анастасія. (2005). *Пісенна лірика Кіровоградщини: Збірник народних ліричних пісень села Семигір'я Світловодського району Кіровоградської області*. (Дипломна робота). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського: Кафедра музичної фольклористики. 270 с.: 123 нотації. Київ.
- Хведорович, А. (Упор.). (1903). *Збирничок українських пісень з нотами*. [Изданіє третє]. Одеса: Типографії и Хромолітографії Е. І. Фесенко. Отримано 25 вересня 2021 р. з сайту: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbntdXpmb2hra2dyfGd4OjEYmJhiYzQ1MmIzYmY0OTY>

Аудіовидання:

- Бооне, Гюберт, Шевчук, Олена. (Упоряд.). (1993). *Musiques Traditionnelles d'Ukraine*. [CD audio]. 225211. Belgium: Silex. Отримано 25 вересня, 2021 р. з сайту: <https://www.hungama.com/album/musiques-traditionnelles-d-ukraine/26824604/>
- Гирющенко, Я., Засядько, О., Коновал, М., Бур'ян, Н. [виконавці] Колгоспниці села Кам'янка. Київщина. (1935). Жалуй мене [Пісня]. [Грамплатівка]. Київ: Грампластрест, завод пам'яті 1905 г., SovSong. Отримано 25 вересня, 2021 р. з сайту: https://www.russian-records.com/details.php?image_id=41123&l=-russian&fbclid=IwAR11_-frJICjP6hOQxkeVMorjeIpD-sq2tqVPBPJrMiPAfu31tLM21LOI4
- Керімова, Н. (1997). *Вітер Степовий. Пісні Вольниць Запорозької*. [Аудіокасети]. Київ: УЕЛФ.
- Наддніпрянина*. [CD audio]. AVE 029 (2017). Серія: *Берви. Українська традиційна музика*. Київ: АртВелес. Отримано 25 вересня, 2021 р. з сайту: <http://bervy.org.ua/vydannya/naddnipyrianschyna-cd-audio-ave-029/>
- Поділля*. [CD audio]. AVE 030 (2017). Серія: *Берви. Українська традиційна музика*. Київ: АртВелес. Отримано 25 вересня, 2021 р. з сайту: <http://bervy.org.ua/vydannya/podillya-cd-audio-ave-030/>

References

- Bessaraba, I. V. (1916). *Materialy dlya etnografii Khersonskoj gubernii. Sobral I. V. Bessaraba. Sbornik Otdeleniya russkogo yazyka i slovesnosti Imperatorskoj Akademii Nauk. Tom XCIV, № 4 i poslednij* [Materials for Ethnography of the Kherson Province. Collected by I. V. Bessaraba. Collection of the Department of the Russian Language and Literature of the Imperial Academy of Sciences. Volume XCIV, № 4 and last]. Petrograd: Printing house of the Imperial Academy of Sciences. [in Russia].
- Dobrianska, Lina. (1992). Zbyratskyi dorobok O. Oshurkevycha [O. Oshurkevych's collection]. *Tretia konferentsiia doslidnykiv narodnoi muzyky chervonoruskykh (halytsko-volodymyrskykh) ta sumizhnykh zemel: Materialy* [The Third Conference of Researchers of Folk Music of the Red Russian (Galician-Vladimir) and Adjacent Lands: Materials], 74–83. Lviv. (1992, April 1–5). [in Ukraine].
- Dovhaliuk, I. (2016). *Fonohrafiuvannia narodnoi muzyky v Ukraini: istoriia, metodolohiia, tendentsii* [Tekst]: *monohrafiia* [Phonography of folk music in Ukraine: history, methodology, trends [Text]: monograph]. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv. 648 p. [in Ukraine].
- Fedorov, M. S., Yakunina, V. O. (Comp.). (1985). *Kirovohradaska oblast: administratyvno-terytorialnyi ustrii na 1 sichnia 1985 roku* [Kirovohrad Region: Administrative-Territorial System on January 1, 1985]. Dnipropetrovsk: «Promin». [in Ukraine].
- Filatova, Anastasia. (2005). *Pisenna liryka Kirovohradshchyny: Zbirnyk narodnykh lirychnykh pisen sela Semyhiria Svitlovodskoho raionu Kirovohradskoi oblasti* [Song Lyrics of Kirovohrad Region: Collection of Folk Lyrical Songs of the Village of Semigirya, Svitlovodsk District, Kirovograd Region]. (Graduate work). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine: Department of Musical Folklore. Kyiv. [in Ukraine].
- Khvedorovich, A. (Comp.). (1903). *Zbirnychok ukrainskikh pisen z notamy*. [Izdaniye tretye] [Collection of Ukrainian Songs with Notes. [Third Edition]]. Odessa: Printing Houses and Chromolithographs E. I. Fesenko. Retrieved September 25, 2021, from: <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbntdXpmb2hra2dyfGd4OjEYmJhiYzQ1MmIzYmY0OTY> [in Ukraine].
- Konoshchenko, Andrii. (1900, 1908, 1909). *Ukrayinsky pysny z notamy* [Ukrainian songs with notes]. *Zybrav A. Konoshchenko*. [U trokh sotniakh] [Ukrainian Songs with Notes. Collected by A. Konoshchenko. [In three hundred]]. Odessa: E. I. Fesenko Printing House. [in Ukraine].
- Myshanych, S. V., Myshanych, M. V. (Comp.). (1982). *Ukrainski narodni pisni v zapysakh Sofii Tobilevykh* [Ukrainian Folk Songs Recorded by Sofia Tobilevykh]. Kyiv: «Naukova dumka». [in Ukraine].
- Poliachok, O., Tereshchenko, O. (2012). *Folklorystychna diialnist uchniv i poslidovnykiv M. Lysenka na Yelysavethradshchyni* [Folklore activity of M. Lysenko's students and followers in Yelisavetgrad region]. *Muzychna ukrainistyka: suchasnyi vymir: Zbirnyk naukovykh statei, 7* («Postat Mykoly Lysenka v yevropeiskomu y natsionalnomu istoriko-kulturnomu konteksti») [Musical Ukrainian Studies: Modern Dimension: Collection of Scientific Articles, 7 («The Figure of Mykola Lysenko in the European and National Historical and Cultural Context»)], 270–279. Kyiv. [in Ukraine].
- Tereshchenko, O. (1996). *Zapysy muzychnoho folkloru na Kirovohradshchyni* [Records of musical folklore in the Kirovograd region]. *Soma konferentsiia doslidnykiv narodnoi muzyky chervonoruskykh (halytsko-volodymyrskykh) ta sumizhnykh zemel: Referaty* [The Seventh Conference of Researchers of Folk Music of the Red Russian (Galician-Vladimir) and Adjacent Lands: Abstracts], 37–42. Lviv. (1996, May 22–25). [in Ukraine].
- Tereshchenko, O. (2004). *Folklorystychna diialnist Andriia Konoshchenka* [Folklore activity of Andriy Konoshchenko]. *Kulturno-osvitni protsesy kraiu u XIX stolitti* [Materials of regional cultural and educational processes in the XIX century].

- konferentsii [Cultural and Educational Processes of the Region in the XIX Century. Materials of the Regional Historical and Local Lore Conference]*, 160–167. Kirovohrad. [in Ukraine].
- Tereshchenko, O. (2013). *Slidamy mandrivnykh muzykantiv [In the Footsteps of Traveling Musicians]*. Kirovograd-Kyiv. [in Ukrainian].
- Tereshchenko, O. (2015a). *Tradytsiini lirychni pisni ta balady z Tsentralnoi Ukrainy [Traditional Lyrical Songs and Ballads of Central Ukraine]*. 72 p. Kirovohrad: TOV «Imeks-LTD». [in Ukrainian].
- Tereshchenko, O. (2015b). *Tsentralnoukrainskyi vesilnyi melotyp z virshovoiu strukturoiu V445₂ na terenakh piznishoho zaselennia [Central Ukrainian wedding melotype with poetic structure V445₂ on the territory of later settlement]. Problemy etnomuzykologii [Problems of Music Ethnology]. Iss. 10. 39–65. Kyiv. [in Ukrainian].*
- Tereshchenko, O. (2016a). «Melanka» v Peredstepovomu y Stepovomu Pravoberezhzhi ta na Skhidnomu Podilli (porivnialna rozvidka) [Melanka in the Pre-Steppe and Steppe Right Bank and in Eastern Podillya (comparative exploration)]. *Problemy etnomuzykologii [Problems of Music Ethnology]. Iss. 11, 28–49 + maps A8, A11. With audio application (30 samples). Kyiv. [in Ukraine].*
- Tereshchenko, O. (2016b). *Vesnianky peredstepovoho Pravoberezhzhia [Spring Songs of the Pre-Steppe Right Bank]. With audio application (80 samples). 96 p. Kropyvnytskyi: TOV «Imeks-LTD». [in Ukraine].*
- Tereshchenko, O. (2019). *Chumatski pisni Peredstepovoho Pravoberezhzhia [Chumack Songs from the Pre-Steppe Zone of the Dnipro River's Right Bank]*, 184 p. Kropyvnytskyi. [in Ukrainian].
- Vovk, O. (2006). *Pisni zatoplenoho kraiu: Tradytsiini obriadovi pisni z mezhyrichchia Dnipra ta nyzhnoi Suly. Zbirnyk muzychno-etnografichnykh materialiv [Songs of the Flooded Region: Traditional Ritual Songs from the Interfluvium of the Dnieper and the Lower Sula. Collection of Musical and Ethnographic Materials]*. (Graduate work). Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine: Department of Musical Folklore. 29 p., [99] notations and texts. Kyiv. [in Ukrainian].
- Zborovskiy, Petro. (1994). *Moia zbyratska robota na Turkivshchyni (1985-1993) [My collecting work in the Turkiv region (1985-1993)]. Piata konferentsiia doslidnykiv narodnoi muzyky chervonoruskykh (halytsko-volodymyrskykh) ta sumizhnykh zemel: Materialy [The Fifth Conference of Researchers of Folk Music of the Red Russian (Galician-Vladimir) and Adjacent Lands: Materials]*, 61–65. Lviv, (1994, December 15–16). [in Ukrainian].

Audio publishing:

- Boone, Hiubert, Shevchuk, Olena. (Uporiad.). (1993). *Musiques Traditionnelles d'Ukraine [Traditional Music of Ukraine]*. [CD audio]. 225211. Belgium: Silex. Retrieved September, 25, 2021 from: <https://www.hungama.com/album/musiques-traditionnelles-d-ukraine/26824604/>
- Hyriushchenko, Ya., Zasiadko, O., Konoval, M., Burian, N. *Kolhospnysyi sela Kamianka. Kyivshchyna [Collective farmers of the village of Kamyanka. Kyiv region.]. (1935). Zhalui mene [Show affection to me] [Song]. [Gramophone record]. Kyiv: «Hramplastrest, zavod pamiaty 1905 h», SovSong. Retrieved September, 25, 2021 from: https://www.russian-records.com/details.php?image_id=41123&l=russian&fbclid=IwAR11_frJICjP6hOQxkeBMorjeIpD-sq2tqVPBPJrMiPAfu31tLM21LOI4*
- Kerimova, N. (1997). *Viter Stepovyi. Pisni Volnytsi Zaporozkoi [Steppe wind. Songs of the Zaporozhian Volnytsia]*. [Cassette]. Kyiv: UELF.
- Naddnyprianshchyna [Dnieper]*. [CD audio]. AVE 029 (2017). Series: *Bervy. Ukrainska tradytsiina muzyka [Bervy. Ukrainian traditional music]*. Kyiv: ArtVeles.
- Podillia [Podillya]*. [CD audio]. AVE 030. (2017). Series: *Bervy. Ukrainska tradytsiina muzyka [Bervy. Ukrainian traditional music]*. Kyiv: ArtVeles. Retrieved September, 25, 2021 from: <http://bervy.org.ua/vydannya/podillya-cd-audio-ave-030/>

Додатки

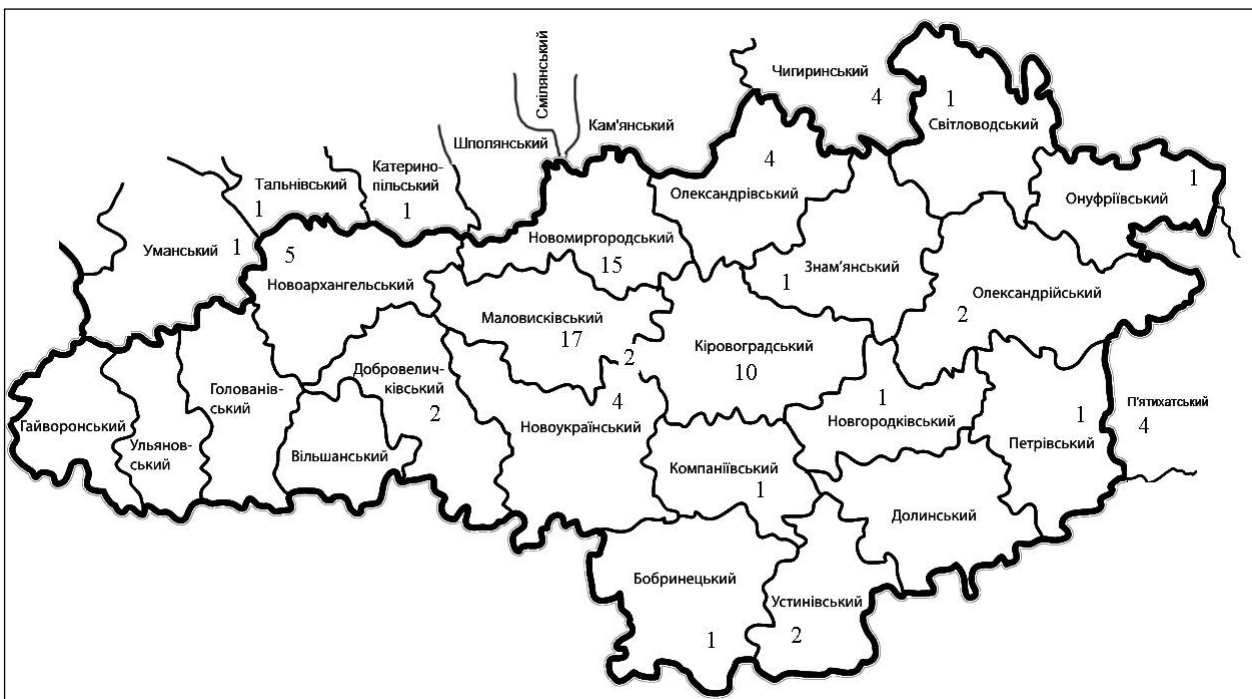
Ніна Керімова. Світлина 1993 року.

Картосхема 1. Фізико-географічне й історико-етнографічне районування Кіровоградської області

*Дещо сумнівна з філологічного погляду форма на позначення теренів у басейні річки Інгулець, на разі користуємося нею як робочою.

Картосхема 2. Локалізація записів Н. Керімової в Кіровоградській області та суміжних районах Черкащини й Дніпропетровщини (числом біля назви району позначена кількість обстежених у ньому населених пунктів)

ТАБЛИЦЯ 1. ЗМІСТ ФОНОАРХІВУ Н. КЕРІМОВОЇ (географія, виконавці, культуро-жанрове наповнення)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
№ з/п	Населені пункти	кількість сесансів (ансамбль / соло)	Кількість інфор-мантів (жін. / чол.)	Загальна кількість записів у нас. пункті	Зимові	Весняні	Літні (петрівки-купайло; обжинкові)	Весільні	Похоронний ж/ц (голосіння / псалми)	Звичайні	Дітячі	Напльові	Інстр. музика	Інше (етногр. інф.; позамузична нар. творчість)
КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛ.														
1	Новомиколаївка	1 (0/1)	1 (1/0)	13	4	-	-	-	-	3	3	1	-	2
2	Добровеличківський р-н	10 (9/1)	14+(13+/1)	162	29	2	18	5	-	58	-	13	3	34
3	Липняжка Перчунове	1 (0/1)	1 (1/0)	3	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-
4	Знам'янський р-н	12 (11/1)	22 (21/1)	197	12	3	-	12	-	102	1	30	19	18
Кіровоградський р-н														
5	Аврамівка	2 (1/1)	9 (9/0)	69	4	-	-	41	-	12	-	4	-	8
6	Грузьке	3 (2/1)	5 (5/0)	27	2	-	-	-	-	19	-	2	-	4
7	Могутнє	7 (3/4)	13 (13/0)	93	11	3	-	39	-	33	-	6	-	1
8	Катеринівка	4 (2/2)	2 (1/1)	75	-	-	-	-	-	54	-	14	-	7
9	Крупське	2 (2/0)	9 (9/0)	71	8	1	-	16	-	34	3	3	-	6
10	Обознівка	3 (3/0)	4 (4/0)	63	3	4	-	25	-	26	-	3	-	2
11	Овсяниківка	2 (2/0)	3 (3/0)	63	1	-	-	5	-	37	-	16	3	1
12	Олено-Косогорівка	3 (2/1)	6 (6/0)	83	6	-	-	45	-	24	-	6	-	2
13	Осикувате	1 (0/1)	1 (1/0)	8	1	-	-	3	-	2	-	2	-	-
14	Сасівка	3 (3/0)	3 (2/1)	55	1	-	-	-	-	39	-	10	-	5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	Маловисківський р-н													
15	Велика Виска	8 (7/1)	4 (4/0)	79	4	-	-	20	-	26	-	12	-	17
16	Вись	2 (2/0)	9 (9/0)	55	3	-	-	21	-	24	-	3	-	4
17	Злинка	13 (9/4)	14 (13/1)	270	10	-	-	80	1	107	-	50	-	22
18	Мала Виска	2 (1/1)	6 (6/0)	33	2	-	-	14	-	12	-	4	-	1
19	Мануйлівка	7 (4/3)	8 (8/0)	167	21	2	3	74	-	36	-	11	-	20
20	Мар'янівка	1 (1/0)	3 (3/0)	25	3	-	-	15	-	5	-	2	-	-
21	Матусівка	2 (0/2)	2 (1/1)	24	1	-	-	3	-	2	-	17	-	1
22	Новокрасне	1 (1/0)	2 (2/0)	14	1	-	-	4	-	8	-	1	-	-
23	Новомихайлівка	2 (2/0)	4 (4/0)	20	2	-	-	5	-	10	-	1	-	2
24	Новооникіїве	2 (0/2)	2 (2/0)	10	1	-	-	3	-	4	-	1	-	1
25	Олександрівка	1 (0/1)	1 (1/0)	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-
26	Оникіїве	2 (0/2)	1 (1/0)	44	2	-	-	7	-	17	-	10	-	8
27	Паліївка	3 (3/0)	8 (8/0)	46	6	1	1	15	-	13	4	3	-	3
28	Плетений Ташлик	13 (7/6)	19 (18/1)	276	25	5	3	60	1	94	1	31	12	44
29	Новгородківський р-н													
	Інгуло-Кам'янка	23(12/11)	5 (4/1)	284	-	-	-	70	-	94	1	57	17	45
30	Новоархангельський р-н													
	Іванівка	1 (0/1)	1 (1/0)	19	-	-	-	-	-	16	-	3	-	-
31	Калніболот	4 (3/1)	11 (10/1)	64	12	-	-	3	1	24	-	10	-	14
32	Небелівка	16 (13/3)	29+ (21/8)	468	66	30	20	86	-	88	-	22	19	137
33	Нерубайка	27 (20/7)	28+ (24+/4)	649	32	9	78 (75;3)	155	1	207	-	29	-	138
34	Підвисоке	3 (1/2)	4 (3/1)	48	10	4	9	8	-	1	-	2	-	14
35	Станіславівка	24 (19/5)	15 (12/3)	347	29	17	33	66	-	80	2	42	-	78
36	Новомиргородський р-н													
	Арсенівка	2 (0/2)	2 (2/0)	13	1	-	-	4	-	5	-	3	-	-
37	Веселівка	4 (1/3)	9 (8/1)	47	3	-	-	9	-	19	-	5	10	1
38	Іванівка	1 (1/0)	2 (2/0)	19	1	-	-	6	-	6	-	4	-	2
39	Кам'янка	4 (2/2)	12 (12/0)	142	8	-	-	65	-	15	-	2	-	52
40	Кам'януватка	3 (2/1)	4+ (3+/1)	116	-	-	-	9	-	13	-	27	37	30
41	Каніж	11 (6/5)	19 (18/1)	180	18	11	1	67	-	36	2	6	-	39
42	Коробчине	9 (4/5)	14 (13/1)	157	19	7	1	48	-	50	-	8	12	12
43	Мартоноша	2 (2/0)	5 (5/0)	56	3	-	-	14	-	19	-	5	-	15
44	Оситняжка	1 (1/0)	10 (10/0)	17	15	-	-	-	-	1	-	1	-	-
45	Панчево	13 (11/2)	19 (19/0)	267	23	4	1	-	-	114	1	29	-	54
46	Петроострів	9 (4/5)	11 (9/2)	296	15	4	-	91	-	81	-	43	27	35

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
47	Рубаний Міст	2 (1/1)	7 (7/0)	26	6	-	-	12	-	4	-	3	-	1
48	Троянове	2 (1/1)	2 (2/0)	35	1	1	-	11	-	16	-	1	-	5
49	Турія	1 (1/0)	жін. гурт	6	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-
	Новоукраїнський р-н													
50	Кам'яний Міст	1 (1/0)	3 (3/0)	18	3	-	-	9	-	4	-	1	-	1
51	Комишувате	1 (1/0)	жін. гурт	9	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-
52	Мар'янопіль	4 (3/1)	5 (5/0)	35	2	-	-	11	-	13	-	6	-	3
53	Новоукраїнка	2 (0/2)	2 (2/0)	30	2	1	-	13	-	8	-	3	-	3
54	Сотницька Балка	9 (4/5)	7 (7/0)	93	8	-	-	35	-	18	3	20	-	9
	Олександрівський р-н													
55	Бовтишка	1 (1/0)	3 (3/0)	7	3	-	-	-	-	3	-	1	-	-
56	Розумівка	26 (21/5)	31+ (29+2)	399	23	45	-	113	4	145	4	21	3	41
57	Стара Осота	2 (2/0)	8 (7/1)	51	2	1	-	35	-	12	-	-	-	1
58	Ясинове (Ясиновий хутір)	-* [1/0]	5 (5/0)	44	-	-	-	43	-	-	-	-	-	1
	Олександрівський р-н													
59	Куколівка	5 (0/5)	4 (4/0)	80	7	-	-	31	1	22	-	14	-	5
60	Нова Прага	9 (3/6)	8 (8/0)	239	27	1	-	15	-	116	-	18	6	56
	Онуфріївський р-н													
61	Кучеволівка	1 (0/1)	1 (1/0)	5	-	-	-	-	-	1	-	4	-	-
	Петрівський р-н													
62	Зелене	3 (3/0)	2 (2/0)	35	5	-	-	4	-	21	-	3	-	2
	Світловодський р-н													
63	Сніжкове	1 (1/0)	6 (6/0)	3	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
	Устинівський р-н													
64	Устинівка	4 (1/3)	5 (5/0)	30	7	-	-	8	-	5	-	3	-	7
65	Садки	1 (1/0)	3 (3/0)	5	1	-	-	-	-	4	-	-	-	-
(66)	м. Кіровоград (збірні гурти з різних сіл)	3 (3/0)	5 (5/0)	18	-	-	-	-	-	13	-	4	-	1
ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛ.														
	П'ятихатський р-н													
67	Весела Іванівка (нині у складі м. Жовті Води)	4 (3/1)	8 (6/2)	84	13	-	-	11	-	30	-	12	13	5
68	Жовте	1 (0/1)	1 (1/0)	13	-	-	-	4	-	5	-	4	-	-
69	Жовті Води	1 (1/0)	жін. гурт	7	-	-	-	6	-	1	-	-	-	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
ЧЕРКАСЬКА ОБЛ.														
70	Катеринопільський р-н Ярошівка	2 (1/1)	3 (2/1)	29	5	2	-	4	-	15	-	1	-	2
71	Тальнівський р-н Вишнопіль	4 (2/2)	5 (4/1)	126	17	2	9	3	1(0/1)	55	3	20	-	16
72	Уманський р-н Оксанина	6 (5/1)	16+ (11+5)	160	10	3	1	24	-	61	1	11	10	39
ЗАПИСИ ВІД ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З НАДТЯСМИННЯ: Колишні села, затоплені наприкінці 1950-х рр. Кременчуцьким водосховищем														
73	Черкаська обл., Чигиринський р-н Боровиця	1 (1/0)	2 (2/0)	10	-	-	-	-	-	9	-	1	-	-
74	Деменці	1 (0/1)	1 (1/0)	5	-	-	-	-	-	2	-	3	-	-
75	Матвіївка Кіровоградська обл., колишній Новогеоргіївський р-н	1 (0/1)	1 (1/0)	50	2	-	-	32	-	10	-	4	-	2
76	Подорожжє	1 (0/1)	1 (1/0)	11	-	-	-	-	-	5	-	3	-	3
ПРИНАГДНІ ЗАПИСИ ВІД ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ІНШИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ														
77	Вінниця_Липовець_Славна	-	1 (1/0)	11	-	-	1	10	-	-	-	-	-	-
78	Луцьк_Стара Вихівка_Брунетівка	- [1/0]	3 (3/0)	12	2	-	4 (0;4)	6	-	-	-	-	-	-
79	Полтава_Семенівка_Товсте	1 (0/1)	1 (1/0)	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
80	Рівне_Дубровиця_Сварицевичі	- [0/1]	1 (1/0)	4	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1
81	Рівне_Гоща_Малятин	2 (1/1)	4 (4/0)	55	8	-	5(3;2)	22	-	10	-	5	-	5
82	Черкаси_Лисянка_Шестеринці	1 (0/1)	1 (1/0)	14	4	-	-	-	-	2	-	7	-	1
РАЗОМ:				6998	577	167	188 (179;9)	1726	11	2293	29	727	191	1089

* Прочерк позначає відсутність окремого сеансу (записи принагідно здійснені від інформантів-переселенців, які брали участь у сеансі/сеансах разом із місцевими).

Автор статті висловлює подяку Н. Керімовій та Н. Терещенку за співпрацю в підрахуванні статистичних даних, наведених у цій таблиці.

Olexandr Tereshchenko

<https://orcid.org/0000-0001-9649-1227>

*The Promlematic Scientific Research Laboratory of Music Ethnology
of Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine
Architect Gorodetsky Str., 1-3/11, 01001 Kyiv, Ukraine
Karol Szymanowski Museum of Musical Culture in Kropyvnytskyi
Viktor Chmilenska str., 65, 25006 Kropyvnytskyi, Ukraine
phone +380 98 211-8257, e-mail: pan.terrrr@gmail.com*

Collector`s Works of Nina Kerimova

Documentation of ethnomusic (which is at the same time the first stage of its research) forms the base of sources of musical folklore (ethnomusicology), which creates the very possibility of all subsequent explorations.

Ethnic music, as a whole, is formed by the totality of its regional manifestations, each of which must be recorded in sufficient completeness. However, some territories for various reasons even at the end of the twentieth century, were represented on the Ukrainian ethnomusical map very sparsely. It's a paradox, but Kirovohrad region, located in the center of Ukraine, remained one of the least explored regions. Being a region of relatively late settlement, it was practically ignored by researchers (including ignored by the relevant scientific institutions) as an uninteresting periphery.

One of those who in the late 1980s gave the start of the modern stage of documenting the musical folklore of the Kirovohrad region, its systematic professional recording, was a graduate of the Kiev Conservatory Nina Kerimova. For ten years of active field work, the collector has recorded nearly 7000 units of musical and ethnographic information from 80 settlements. These materials today make up nearly one third of the twenty-thousand regional audio archive, collected over the past 35 years by the joint efforts of folklorists, professionally engaged in field survey of the pre-steppe Right Bank and its adjacent steppe and eastern Podolian territories within the Kirovohrad region and the border areas of Cherkasy, Vinnytsia and Dnepropetrovsk regions.

The purpose of this article is to summarize and make public the information about the nature and results of N. Kerimova's collector`s activity. A systematized, meaningful, structured, concentrated and formalized approach makes it possible to include materials from her archive into the all-Ukrainian ethnomusical and ethnomusicological information field. Methods used in the article correspond to its set goal: factographic and factological, statistical, analytical and synthetic (the latter reveals patterns in the correlation of elements of an integral system).

The article provides:

- a brief overview of the history of collecting musical folklore in the region;
- basic biographical information about the researcher;
- statistical data on the number and geography of her expeditionary records, specified to the culture-genre content of the materials recorded in each locus; data on respondents (their number, age, origin).

The methods and preferences of the field work are described.

The professional level of the work is attested, the high degree of scientific value of the collected materials is argued. The audio and musical publications, which include materials from the archive of N. Kerimova are listed.

The materials collected by N. Kerimova are characterized (a) as a separate hermetic collection-archive, (b) as an important component of the cumulative array of records made in the region and (c) in the context of a holistic view of the region's traditional ethnomusical culture that has been effectively formed nowadays.

Along the way, the author of the article deals with the issues of cultural-genre classification / attribution of folk musical works, archiving field materials (in particular, methods of passportization and codification of records), as well as the problems of documenting and statistical processing of materials recorded from migrants (local, intraregional, interregional), that were incorporated by the new folklore environment to a greater or lesser extent.

Key words: Documenting Music Folklore, Kirovograd region, Collector`s Works of Nina Kerimova.

Александр Терещенко

<https://orcid.org/0000-0001-9649-1227>

Национальная музыкальная академия Укратны им. П. Чайковского
ул. Архитектора Городецкого, 1-3/11, 01001 Киев, Украина
Кропивницкий музей музыкальной культуры им. К. Шимановского
ул. Виктора Чмиленка, 65, 25006 Кропивницкий, Украина
тел. +380 98 211-8257, e-mail: pan.terrrr@gmail.com

Собирательская работа Нины Керимовой

Документирование этномызыки (которое одновременно является и первым этапом ее исследования) формирует базу источников музыкальной фольклористики (этномузыкологии), чем закладывает саму возможность всех последующих эксплораций.

Этномузыка, как целое, складывается совокупностью ее региональных проявлений, каждое из которых должно быть зафиксировано в достаточной полноте. Однако, отдельные территории по разным причинам еще в конце XX в. были представлены на украинской этномызыкальной карте совсем скудно. Парадокс, но одной из самых малообследованных областей оставалась Кировоградская, расположенная в центре Украины. Являясь регионом сравнительно позднего заселения, она была практически обойдена вниманием исследователей (в том числе проигнорирована соответствующими научными институтами) как малоинтересная периферия.

Одной из тех, кто в конце 1980-х гг. дал старт современному этапу документирования музыкального фольклора Кировоградской области, его систематической профессиональной фиксации, стала выпускница Киевской консерватории Нина Керимова. За десять лет активной полевой работы собирательницей записано без малого 7000 единиц музыкально-этнографической информации из 80 населенных пунктов. Эти материалы сегодня составляют почти треть двадцатитысячного регионального аудиоархива, собранного за последние 35 лет совместными усилиями фольклористов, профессионально занимавшихся полевым обследованием предстепного Правобережья и прилегающих к нему степных и восточно-подольских территорий в пределах Кировоградской области и пограничных районов Черкасской, Винницкой и Днепропетровской областей.

Целью предлагаемой статьи является обобщение и обнародование сведений о характере и результатах собирательской деятельности Н. Керимовой. Систематизированные, осмысленные, структурированные, концентрированные и формализованные, они позволяют включить материалы из ее архива в общеукраинское этномызыкальное и этномузыкологическое информационное поле. Поставленной цели соответствуют примененные в статье методы: фактографический и фактологический, статистический, аналитический и синтетический (последний выявляет закономерности в корреляции элементов целостной системы).

В статье подается:

- краткий обзор истории собирания музыкального фольклора в рассматриваемом регионе;
- основные биографические сведения о собирательнице;
- статистические данные о количестве и географии ее экспедиционных записей, конкретизированные относительно культурно-жанрового содержания зафиксированных в каждом локусе материалов; данные о респондентах (их количестве, возрасте, происхождении).

Описаны методы и предпочтения полевой работы.

Засвидетельствован профессиональный уровень работы, аргументирована высокая степень научной ценности собранных материалов.

Перечислены аудио- и нотные публикации, в которые вошли материалы из архива Н. Керимовой.

Собранные Н. Керимовой материалы охарактеризованы (а) как отдельная герметичная коллекция-архив, (б) как важная составляющая совокупного массива записей, осуществленных в регионе и (в) в контексте результативно сформированного на сегодня целостного представления о традиционной этномызыкальной культуре региона.

Попутно автор статьи касается актуальных для современной этномузыкологии вопросов культурно-жанровой классификации / атрибуции народно-музыкальных произведений, архивирования полевых материалов (в частности, методов паспортизации и кодификации записей при их фондировании), а также проблем документирования и статистики материалов, зафиксированных от мигрантов (локальных, внутрирегиональных, межрегиональных), в большей или в меньшей степени инкорпорированных новой фольклорной средой.

Ключевые слова: документирование музыкального фольклора, Кировоградская область, собирательская деятельность Нины Керимовой.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2021 року